

1996-06-03

Uppgifter om naturreservatet

Namn	Rännberg
Kommun	Torsby
Läge	Ca 10 km norr om Östmarks kyrka. Kartblad Topokarta 12C NO. Ek karta 12C 8f. Gula kartan 12C 83
Fastigheter	Tväråna 1:7,1:8, 1:9, 1:10, 1:11, 1:12, 1:13, 1:14, 1:15, 1:17 Millmark 1:42, 1:98, 1:166, 1:476, 1:477, 1:478, 1:493, 1:494, 1:495, 1:523 Sörmark 1:119, 1:413, 1:418
Gräns	En punktstreckad linje på beslutskartan, bilaga 1. Detaljer i gränslinjens sträckning kommenteras i bilaga 2
Area	90 hektar
Naturvårdsförvaltare	Länsstyrelsen

BESKRIVNING AV OMRÅDET

Rännberg är ett hyperitberg. Hyperiten är en mörk och basisk eruptiv bergart. Detta är en hård och mekaniskt motståndskraftig bergart som inverkar positivt på växtligheten genom kemisk vittring. I hyperitbergens nedre sluttningar är vegetationen i allmänhet mycket frodig med inslag av en rad karaktärsarter exempelvis blåsippa, trolldruva, stinksyska, vårärt, underviol och skogsvicker. Hyperit förekommer i spridda formationer inom en bred zon som från trakten av Karlstad - Kristinehamn går tvärs genom Värmland och vidare in mot Norge längst uppe i länets nordvästra del. Rännberg ingår i ett större område - "Nyckelvattnet" - som sträcker sig väster ut mot riksgränsen. Landskapet här präglas i hög grad av hyperitbergen och området bedöms i sin helhet som ett framstående exempel på en naturtyp som är karaktäristisk för Värmland. Genom hyperitens speciella motståndskraft mot nedbrytning reser sig Rännberg brant över omgivande gnejsberggrund. Nivåskillnaden mellan landsvägen i öster och toppen är över 300 m.

Rännberg är sedan länge känt för sin rika flora. Botaniska undersökningar finns således redovisade av Myrin (1831), Ringius (1888), Skårman (1911 och 1912) samt Richard Broberg (1945 och 1969). Fältskiktet, speciellt i "rännorna" och andra fuktigare partier, hyser en mångfald av krävande arter - utöver de som nämnts ovan - exempelvis sötvedel, strutbräken, hässlebrodd, lundarv, rödblåra, vildbalsamin, dvärghäxört, myska, hässleklocka och torta. I torrare partier finns bl.a. getrams, tjärblomster, smånunneört och kungsljus. I buskskiktet framträder kraftiga hasselbuskar och rikligt med skogstry och tibast. Utöver de vanligare trädslagen gråal, björkar, säl, asp, rönn, hägg samt gran (och någon tall) förekommer här och var även alm, lönn och lind. Någon ask har inte observerats under senare tid även om tidigare uppgifter om detta trädslag finns. Bergets fjärilsfauna har också tilldragit sig intresse. Totalt 222 fjärilsarter har rapporterats från berget under 1980-talet. Ytterligare några arter har rapporterats tidigare. Insamlingar av landmollusker har gjorts av Lohmander (1954 och 1956).

I bergets nedre delar har tidigare utbredd sig omfattande ängs- och hagmarker. Den gamla "häradskartan" från slutet av 1800-talet illustrera detta förhållande. Ännu på 1940-talet hävdades stora ängsytor. Av ängarna återstår idag endast små fragment. Det främsta exemplet återfinns på fastigheten Tväråna 1:12. Merparten av de forna ängarna har övergått till högproduktiva granbestånd. De delar av berget som nu föreslås som naturreservat ligger enl häradskartan väster om de gamla ängarna. Delar av reservatsområdet torde ha utnyttjats för skogsbete. Stora delar torde dock pga terrängförhållandena ha undgått betespåverkan. Reservatsområdet domineras idag av heterogena lövskogar. Huvuddelen av områdets skogsbestånd har under lång tid kunnat utvecklas tämligen fritt varför inslaget av skadade och döda gamla lövträd är stort.

Sedan gammalt leder en stig från landsvägen upp till bergets topp på 521 meters höjd med vidsträckta utblickar. Topp-platån har namnet "Dansarhallen" på allmänna kartor.

ÄRENDETS BEREDNING

Länsstyrelsen beslutade 1970-11-16 om interimistiskt reservatsförordnande för Rännberg. Förordnandet förlängdes 1973-10-23 för ytterligare tre år. På grund av resursbrist kunde länsstyrelsen inte fullfölja ärendet under perioden för det interimistiska förordnandet.

Rännberg ingår i ett större område - "Nyckelvattnet" - vilket i sin helhet utgör riksojekt för naturvård enl naturvårdsverkets beslut 1988-05-10.

Skogsavverkningar på fastigheterna Tväråna 1:8, 1:9, 1:10 och 1:11 aktualiserades hösten 1988. Vegetationen i berörda delar inom planerat reservat utgjordes huvudsakligen av relativt ordinära granskogar delvis belägna väster om krönet. Tillsammans med skogsvårdsstyrelsen modifierade länsstyrelsen i ett samrådsförfarande avverkningsplanerna så att särskilda naturvårdshänsyn iakttoogs.

Inventeringar av vegetation och fjärilsfauna har på länsstyrelsens uppdrag genomförts. Vid möte 1988-12-19 informerades berörda markägare om inventeringsresultat och fortsatt arbete på reservatsbildning.

Skogsvärdering gjordes 1989 av Driftsbyrån i Karlstad. Naturvårdsverket kunde i detta skede ej ställa medel till förfogande för Rännberg.

Enl överenskommelse mars 1993 (mellan naturvårdsverket och länsstyrelsen) angående verksamhetsprogram för säkerställandearbetet ingår Rännberget bland prioriterade objekt för vilka medel numera disponeras.

Lantbruksenheten på länsstyrelsen har medverkat till överföring av berörda delar av fastigheterna Tväråna 1:15 och 1:16 från jordfonden till naturvårdsfonden 1993-03-01.

Skogsvärderingen från 1989 har uppdaterats av lantmäteriet i Karlstad juni 1994 samt mars 1995. Förhandlingskontakter med respektive markägare har 1995 intensifierats genom Svensk Fastighetsvärdering AB (dvs tidigare lantmäteriet).

1996-01-09 utsändes föreläggande för markägare att lämna ev. erinran mot förslaget samt att göra anspråk på ersättning med anledning av föreslagen reservatsbildning.

Uppdrag har lämnats till lantmäteriet i Torsby att göra särskild gränsbestämning i områdets östra sida.

OMRÅDETS BETYDELSE OCH BEHOV AV SKYDD OCH VÅRD

Området är botaniskt intressant genom artrikedom och förekomst av ovanliga arter fanerogamer. Området är zoologiskt intressant genom riklig förekomst av storfjärilar av vilka tre arter klassats som nationellt hotade, nämligen *Eustrorna reticulata* (kategori 3, sällsynt), *Baptia tibiale* (kategori 2, sårbar) och *Coenonympha hero* (kategori 3). Tidigare studier av landmollusker redovisar vidare några arter med huvudsakligen sydlig utbredning och knytning till rikare lövskogar. Området är allmänekologiskt intressant. Det finns anledning förmoda att artrikedomen är hög även beträffande andra organismgrupper än de som nu dokumenterats. Väsentliga faktorer är näringstillgången, hög luftfuktighet, områdets storlek och det heterogena skogsbeståndet med riklig förekomst av döda och döende träd. Eftersom området är relativt svårtillgängligt torde ingreppen även under tidigare epoker varit begränsade och skogsbestånden har därför bevarat en hög grad av kontinuitet med tillgång på organiskt material i olika stadier av nedbrytning lämpat som livsmiljö för en lång rad arter bland kryptogamer och ryggradslösa djur. Det höga berget har också betydelse för landskapsbilden som framstående landskapselement och för friluftslivet som utflyktsmål. För säkerställande av områdets flora- och faunavärden bör vegetationen få utvecklas fritt.

Länsstyrelsens beslut

Det beskrivna området, som avgränsas med innerkanten av en grov punkt-streckad linje på bifogad karta (bilaga 1), bör av skäl som ovan nämnts särskilt skyddas och vårdas på grund av sin betydelse för kännedomen om landets natur. Länsstyrelsen förklarar därför med stöd av 7 § naturvårdslagen (1964:822, omtryckt 1991:641) området som naturreservat.

Naturreservatet skall heta Rännberg

ÄNDAMÅLET MED NATURRESERVATET

Ändamålet med reservatet är att bevara ett hyperitberg med lövdominerade skogsbestånd och en mångfald växt- och djurarter. Ändamålet skall tryggas genom att områdets vegetationen huvudsakligen lämnas till fri utveckling.

För området skall gälla de föreskrifter enligt 8-10 §§ naturvårdslagen samt 9§ naturvårdsförordningen, vilka anges nedan.

A. Föreskrifter med stöd av 8§ naturvårdslagen angående markägares och andra sakägares rätt att förfoga över fastighet inom naturreservatet

Utöver vad som eljest gäller är det förbjudet att

1. bedriva täkt eller annan verksamhet som förändrar områdets topografi, landskapets karaktär eller dräneringsförhållanden, som att gräva, spränga, schakta eller utfylla.
2. uppföra byggnad eller anläggning
3. bedriva skogsbruk
4. anlägga väg
5. anordna upplag
6. sprida kemiska eller biologiska bekämpningsmedel, kalk, andra mineralämnen eller gödselmedel
7. dra fram luftledning eller jordkabel
8. upplåta markområde för tävlingar eller lägerverksamhet o.d. vilket kan medföra föroreningar, markslitage eller störning på växt- och djurliv.
9. inplantera för området främmande djur eller växtarter

B. Föreskrifter med stöd av 9§ naturvårdslagen angående markägares och annan sakägares skyldighet att tåla visst intrång

Markägare och innehavare av särskild rätt till marken skall tåla att följande anordningar iordningsställes och åtgärder vidtages för att tillgodose ändamålet med reservatet.

1. Utmärkning av reservatet
2. Vandringsleder i sträckning enl karta i bilaga 3
3. Begränsad rensning i vegetation för bevarad utsikt på platser enl bilaga 3
4. Parkeringsplats med informationstavla enl bilaga 3

C. Föreskrifter med stöd av 10§ naturvårdslagen om vad allmänheten har att iakttaga inom reservatet

Det är förbjudet att

1. skada eller borttaga träd och buskar ,plocka eller gräva upp växter - gäller även beträffande mossor, lavar och vedsvampar
2. fånga djur eller på annat sätt störa djurlivet vid exempelvis yngelplatser
3. samla in insekter och arter av andra ryggradslösa organismgrupper.
4. medföra okopplad hund liksom annat husdjur
5. tälta, ställa upp gömsle eller liknande
6. framföra alla slag av motordrivet fordon
7. göra upp eld

Föreskrifterna under C gäller även markägare och innehavare av särskild rätt. Punkterna 2 och 4 utgör dock inte hinder för utövande av jakt enligt gällande, allmänna bestämmelser.

Undantag från bestämmelserna - närmast avseende punkt 1 och 3 - kan av länsstyrelsen meddelas beträffande inventeringsarbete som sker i samråd med reservatsförvaltaren.

D. Föreskrifter med stöd av 9§ naturvårdsförordningen rörande naturvårdsförvaltningen.

1. Länsstyrelsen skall vara naturvårdsförvaltare

2. Länsstyrelsen meddelar föreskrifter om naturvårdsförvaltningen genom att fastställa följande skötselplan. Fastställelsen omfattar inte den ekonomiska utredningen.

SKÖTSELPLAN

Syftet med naturvårdsförvaltningen

Syftet är i första hand att bevara områdets lövdominerade naturskog så att dess förutsättningar att hysa ett rikt och för biotopen specialiserat växt- och djurliv kan bestå. Områdets betydelse för hotade och sällsynta arter skall särskilt beaktas. Syftet är också att ge intresserad allmänhet möjlighet uppleva områdets naturvärden utan att dessa skadas.

DISPOSITION OCH SKÖTSEL AV MARKEN

Hävd av skogsområdet

Beskrivning: Se beslutsdelen. För närmare uppgifter betr skogsvegetationen samt växt- och djurliv hänvisas till rapporter enl bilaga 5 samt arbetsmaterial med skoglig beståndsbeskrivning.

Mål: Vegetationen skall utvecklas fritt.

Åtgärder: Inga åtgärder.

Enligt föreskrifterna med stöd av 8§ naturvårdslagen är det förbjudet att avverka eller utföra skogsskötselåtgärd i reservatet. Träd som hindrar framkomligheten på vandringsled samt utsikt vid angivna platser enl karta i bilaga 3 skall dock tas ner genom reservatsförvaltningen.

Jakt och viltvård

Markägarens rätt till jakt berörs ej av reservatsbildningen. Viltvårdande åtgärder eller upphuggning av skjutgator skall dock inte ske inom reservatet.

ANORDNINGAR FÖR REKREATION OCH FRILUFTSLIV

Allmänna riktlinjer

Rännberg är ett välkänt utflyktsmål. Endast begränsade anordningar skall dock iordningsställas för att öka områdets tillgänglighet. För att bibehålla områdets vetenskapliga naturvärden skall åtgärder för friluftslivet inriktas på att kanalisera och informera besökare.

Friluftsanordningar

Beskrivning: Från landsvägen - mellan Östmark och Röjdåfors (och vidare mot Norge) leder en stig sedan gammalt upp till toppen av Rännberg. Vid bilvägen finns en liten parkeringsplats. Vid toppen finns en enkel rastkoja (ca 2,5*3m) uppförd i samband med tidigare brandbevakningstorn.

Mål: Ändamålet med reservatet är främst att bevara området med dess vegetation och djurliv. Några större, fasta anläggningar för friluftsliv skall därför inte ordnas inom reservatet. Enkla vandringsleder skall dock iordningsställas för att underlätta för och kanalisera besökare som vill uppleva naturmiljön.

Åtgärder: P-platsen vid vägen i öster rustas upp. Mark som därvid tages i anspråk är ca 5*1 Om. Parkeringsytan skall avskiljas från den tidvis våta åkern/vallen med dike. Befintlig stig kompletteras med vandringsled enl karta, bilaga 3. Smärre utsiktsröjningar görs vid behov på två platser enl bilaga 3. Genom särskilda överenskommelser med berörda markägare bör, på längre sikt, tillträde till området kompletteras med anslutningar från ny parkeringsplats vid bilväg i norr resp i sydväst. Befintlig rastkoja hålles välstädd. Kojans vidare utnyttjande övervägs vid revision av skötselplanen.

Information:

Beskrivning: Anordningar för information saknas för närvarande

Mål: Underlätta upplevelsen av området och öka förståelsen för dess naturvärden.

Åtgärder: Ändamålsenlig vägvisning och översiktlig beskrivning på anslagstavla vid parkeringsplats. På sikt bör dessutom följande åtgärder genomföras;

- 1) Vetenskapliga inventeringsresultat presenteras i lättillgänglig form.
- 2) En informativ och självguidande naturstig. Biologiska och skogshistoriska aspekter belyses i naturstigen. Anordningar i terrängen skall vara diskret utformade (exempelvis en serie numrerade pålar som hänvisar till text i broschyr).

Utmärkning av naturreservatets gräns

Utmärkning skall utföras enligt svensk standard (SIS 031522).

TILLSYN

Naturvårdsförvaltaren skall utöva fortlöpande tillsyn av reservatet.

Tillsynsman skall engageras med särskild inriktning på sommarsäsongen juli-augusti.

Tillsynen skall omfatta

- kontroll av att reservatets föreskrifter efterlevs
- medverkan i iordningsställande enligt skötselplan
- löpande underhåll av anordningar
- dokumentation och rapportering av det som händer i området

DOKUMENTATION

Allmänt

Naturvårdsförvaltaren dokumenterar utförda åtgärder, kostnader för och finansiering av verksamheten. Vid vandringsleder och andra anordningar skall bedömning och (exempelvis foto-) dokumentation regelbundet göras som underlag för prövning av åtgärder mot slitage och andra störningar. Biologisk dokumentation fördjupad kännedom om områdets naturförhållanden skall eftersträvas. Området ingår i arbete med regional miljöövervakning enligt länsstyrelsens verksamhetsplanering. För detta ändamål skall återkommande, jämförbara studier göras av områdets ekosystem inom ramen för program fastställt av länsstyrelsen.

REVIDERING AV SKÖTSELPLAN

Skötselplanen skall ses över när naturvårdsförvaltaren anser det påkallat, dock minst vart tionde år.

FINANSIERING AV NATURVARDSFÖRVALTNINGEN

Ekonomisk kalkyl

Beräknade kostnader för naturvårdsförvaltningen för närmaste 10-årsperiod framgår av bilaga 4

Finansiering av naturvårdsförvaltningen

Staten bekostar utmärkning av reservatets gränser, iordningsställande av parkeringsplats, informationstavla och vandringsled samt tillsyn, löpande underhåll och grundläggande dokumentation.

UPPLYSNING OM HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 6 (form 8).

Beslut i detta ärende har fattats av landshövding Ingemar Eliasson.

Vid den slutliga handläggningen har i övrigt deltagit naturvårdschef Lars Furuholm, företrädare för kulturmiljöenheten och rättsenheten samt byrådirektör Per Åhgren, föredragande.

Bilagor

1. Beslutskarta
2. Kommentarer till gränsdragningen
3. Skötselplane-karta
4. Ekonomisk utredning
5. Registeruppgifter
6. Hur man överklagar

Kopia till

*Markägare

*Lokala och regionala naturvårdsföreningar

*Lokal press

*Torsby kommun; kommunstyrelsen, Bn och H&Mn

*SNV

*SVS, Karlstad och Torsby

*Fastighetsbildningsmyndigheten

*Lantmäteriet

*MILJÖ

*PLE

*Naturvårdsregistret

*Reservatspärmen

*PÅ

Boverket

LRF; Juridiska byrån